

Nagycenk – Történelmi emlékhely

Nagycenk Nagyközség Kulturális Konceptiója

(tervezet)

2013-2015

„...munkálni nagyban, s ha nem lehet, munkálni kicsiben, de munkálni mindig, másban csak akkor keresni elmaradást, mikor már rajtunk nem múlt, s mindenek fölött kötelességet teljesíteni, ha más nem teljesíti is.”

/Széchenyi István/

Nagycenk Nagyközség kulturális koncepciójának összeállításában közreműködtek

Csorba János polgármester

Horváth László alpolgármester

Bugledich Attila alpolgármester

Percze Szilvia jegyző

Ormos Balázs a NYME Széchenyi István Nagycenki Lovasképzési Központ igazgatója

Hüse Gabriella a Széchenyi István Általános Iskola igazgatója

Dr. Tóth Melinda a Friends of Europe Nagycenki Csoportjának elnöke

Szalay Katalin a „Czenki” Hársfa Néptáncgyesület művészeti vezetője

Meizl Valéria a Nagycenk Fejlődéséért Közhasznú Egyesület elnöke

Keszei István a Nagycenk Fejlődéséért Közhasznú Egyesület alelnöke

Szabó Attila a Nagycenki füzetek című helytörténeti kiadványsorozat szerkesztője

Benke Éva a Cenki Híradó szerkesztője

Tartalomjegyzék

I. Elméleti bevezető – Fogalmak meghatározása

II. A kulturális koncepció célja, az önkormányzat kulturális célkitűzései

III. A település természeti és kulturális adottságai, helyzetkép

III.1. Településünk története

III.2. Természeti adottságok, földrajzi elhelyezkedés, népesség

III.3. Épített környezet

III.4. Intézményrendszer

III.5. Civil szervezetek

III.6. Intézmények, vállalkozások

III.6. Hitélet, vallásgyakorlás

III.7. Hagyományok, kulturális rendezvények

IV. Állapotelemzés – Kulturális SWOT analízis

V. Nagycenk kulturális stratégiai célkitűzései

VI. Az önkormányzat által kiemelten kezelt kulturális területek

VII. Finanszírozás

VIII. Összegzés

I. Elméleti bevezető – Fogalmak meghatározása

Kultúra

„ A kultúrát tágabb értelemben ma úgy foghatjuk fel, mint egy társadalom, vagy egy társadalmi csoport szellemi és anyagi, értelmi és érzelmi megkülönböztető jegyeinek összességét. A művészeteken és bölcsészeten kívül magába foglalja az életmódot, az emberek alapvető jogait, az értékrendszereket, a hagyományokat, a hitet. A kultúra teszi képessé az embert arra, hogy végiggondolja önmagát. Neki köszönhetjük, hogy sajátosan különböztetjük meg az értékeket és vagyunk képesek választani. Segítségével fejezi ki magát az ember és tudatosan önmaga számára, látja befejezetlenségét, kérdőjelezi meg saját alkotásait, keres fáradhatatlanul új értelmet a dolgoknak és hoz létre önmagát felülmúló műveket.”

(Az UNESCO, az ENSZ kulturális szervezetének kultúra meghatározása)

A kultúra egy adott társadalom mindazon ismereteinek összessége, amelyek a közösség összetartozását és fennmaradását biztosítják. Az igaz és örök értékek és normák között is a kultúra segítségével tudunk eligazodni. A kulturális tevékenység részei: közművelődés, hitélet, sport, turizmus, művészet, nevelés, oktatás, tájékoztatás stb

Műveltség: A széles értelemben vett műveltség olyan kultúra tartalom birtoklása, mely egyszerre jelent szakmai tudást, termelési tapasztalatot, termelési hagyományokat, viselkedéskultúrát, valamint fogyasztási kultúrát.

Közművelődés: Társadalmiasított kultúraközvetítés és kultúrateremtés: az iskola iskolán kívüli, öntevékeny, önművelő, megismerő, kultúraelsajátító, művelődő és alkotó célú és a formális képzések és cselekvések rendszere, a művészetek, a tömegkommunikáció, a művelődési intézményrendszer, a privát szféra formális, informális és információs "közműveinek „egésze, amely jellemzően együttműködésben, közösségekben valósul meg.

Közművelődési intézmény: a lakosság közösségi közművelődési tevékenységéhez erre a célra alapított, fenntartott, működtetett, megfelelő szakmai, személyi, infrastrukturális feltételekkel és alapító okirattal rendelkező költségvetési szerv vagy egyéb fenntartású intézmény.

Muzeális intézmény: a múzeum, a közérdekű muzeális gyűjtemény és a közérdekű muzeális kiállítóhely.

Közgyűjtemény: Az állam, a helyi önkormányzat, valamint az országos kisebbségi önkormányzat, a köztisztviselők és a közalapítvány tulajdonában (fenntartásában) működő, vagy általuk alapított könyvtár, levéltár, muzeális intézmény, kép- és hangarchívum.

Könyvtár: A kulturális törvényben meghatározott könyvtári dokumentumok rendszeres gyűjtését, feltárását, megőrzését és használatát biztosító szervezet.

Közösségi szintér: a helyi lakosság rendszeres vagy alkalmi közművelődési tevékenységének, a lakosság önszerveződő közösségeinek támogatása érdekében önkormányzati fenntartásban, önkormányzatok társulásában, vagy közművelődési megállapodás alapján működtetett, erre a célra alkalmassá tett és üzemeltetett, adott helyen rendszeresen működő intézmény vagy egyéb jogállású létesítmény (helyiség-együttes, épület)

Nyilvános könyvtári ellátás: a nyilvános könyvtárak által nyújtott szolgáltatások és az e szolgáltatások nyújtását elősegítő központi szolgáltatások összessége, amelyek biztosítják az állampolgár számára az információhoz való szabad hozzáférést.

Non-profit szervezetek: (egyesületek, alapítványok, stb.) biztosítják a társadalmi önszerveződés és érdekérvényesítés kereteit, alkalmat adnak a kisebb-nagyobb társadalmi csoportok különleges igényeinek megfelelő szolgáltatások kifejlesztésére, a nem profitcélú társadalmi innovációra és a társadalmi problémák közösségi (de nem állami) kezelésére.

Intézmények, vállalkozások: (oktatási és kutatási intézmények, kiállítók, a településen működő cégek, stb.) hozzájárulnak a település kulturális értékeinek őrzéséhez, fejlesztéséhez.

II. A KULTURÁLIS KONCEPCIÓ CÉLJA

A jelen igényeinek és a törvény adta kötelezettségek ismeretében, a reális lehetőségek számbavételével meghatározni az önkormányzat szándékait, alapelveit és célkitűzéseit a kulturális élet jövőbeni feladatainak ellátására, a meglévő értékek megőrzésére, a település kulturális fejlődésének biztosítására, együttműködve a partner szervezetekkel.

Nagyecenk Nagyközség Önkormányzata kulturális koncepciójaként megfogalmazott stratégiája a létrehozott értékek megőrzésére, bemutatására és újak létrehozására törekszik. A közösség minden tagja számára biztosítja a kulturális értékekhez való hozzáférést. Az Önkormányzat hozzájárul a tartalmi és működési feltételek biztosításához, segíti a stratégia megvalósulását. Az Önkormányzat a képviseleti demokrácián keresztül azt a felelősséget vállalja magára, hogy az általa képviselteknek biztosítja a kulturálódáshoz, művelődéshez, szabadidő színvonalas eltöltéséhez való jog megvalósulásának lehetőségét egy mentálisan és fizikailag is egészségesebb lokális közösség kialakulásának érdekében.

Az Önkormányzat a község kulturális tevékenységében – összhangban a település-fejlesztési koncepcióval – az alábbi célok megvalósítását tekinti feladatának:

- Nagyecenk épített és környezeti, történeti és kulturális értékeinek feltárása, megőrzése, védelme, megismertetése, kiemelten a Széchenyi-kultusz ápolása
- A Széchenyi örökség bemutatásán, ápolásán keresztül szellemi, kulturális, közművelődési központ létrehozása Nagyecenken szoros együttműködésben a Széchenyi emlékhelyek fenntartóival, működtetőivel, a Széchenyi családdal, a Magyar Tudományos Akadémiával.
- Folyamatos és érdemi együttműködés a nevelési-oktatási intézményekkel a település kulturális, sport, közművelődési tevékenységében
- Folyamatos és érdemi együttműködés a helyi civil szervezetekkel, civil közösségekkel, egyesületekkel, a település kulturális, sport, közművelődési tevékenységében. A civil szféra ösztönzése, bevonása a helyi közművelődésbe. Új civil szervezetek létrejöttének ösztönzése, támogatása.
- Helyi, regionális és országos intézményekkel, vállalkozásokkal való folyamatos együttműködés a település oktatási, kulturális, sport, és szabadidős tevékenységében.
- Az egyházzal a már kialakult jó kapcsolat fenntartása
- Az információs és kommunikációs csatornák kialakítása és fenntartása, melyeken keresztül az önkormányzat biztosítja a kulturális értékekhez való hozzáférést a teljes lakosság részére
- Az értelmi és érzelmi kötődés erősítése érdekében a helyi kezdeményezések felkarolása, idősök klubjának és az ifjúsági szerveződéseknek támogatása
- A településről kialakult képet meghatározó színvonalas környezetkultúra fenntartása (középületek, közterületek, utcák állapota, műemlékvédelem)
- A kulturált szabadidő eltöltésének biztosítása a településen

A célok megvalósítása nagyrészt az Önkormányzat feladata, kötelessége. A társadalmi változások, a kulturális élet szervezésében végbement paradigmaváltás azonban megerősíti a következő megállapítást: a legtöbb cél és feladat megoldása csak tudatosan együttműködve, közösen érhető el. A civil társadalomnak újból meg kell találni a helyét a kulturális életben is. Másrészről a fenntartónak kötelessége bevonni a civil szférát a feladatok megoldásába, a célok elérésébe.

III. A település természeti és kulturális adottságai, helyzetkép

III.1. Településünk története

A község és környéke emberi letelepedésre a legrégebbi időben is alkalmas volt. Ennek bizonyítékát a késői ásatások adták meg. Óskori telepet tártak fel (1904-ben), réz- és bronzkorból találtak leleteket, és hallstattkori (i.e. I. évezred első fele) hamvasztásos sírra bukkantak. Római és avar kori temetőt tártak fel. Római kori kőépület kő- és téglamaradványait is fellelték a község határában. A község nevét 1291-ben írták le először egy latin nyelvű birtokeladási oklevélben, ekkor Zenk-nek hívták. A két Cenk megkülönböztetésére időnként jelzős nevek is feltűnnek, pl. 1359-ből: Gudurzenk (Gödörcken) A Nagy Czenk név 1544 óta ismeretes. Kiscenk első ismert neve Tótckenk volt. 1544-től már Dávid Czenknek írják.

A község első birtokosai Czenki Demeter és Lőrinc, majd Osli Gergely. Később a Kanizsay-család, a Poki-család, majd az Ember-család volt a birtokos. Ez utóbbi család kihalása után 1570-ben a Nádasdyak birtokába került a két (Kiscenk és Nagycenk) község.

A török időkben, német és vallon katonaság járta és pusztította a környéket (1590). Később Bethlen Gábor hadjárata idején szenvedett a lakosság. A Wesselényi-összeesküvésben való részvételéért Nádasdy III. Ferencet kivégezték, és a cenki birtok a királyi kincstárra szállt át, és evvel a Nádasdyak birtokossága 1671-ben megszűnt. I. Lipót, Draskovich Miklósnak adományozta az elkobzott Nádasdy birtokok közül Sárvárt, és a hozzá tartozó Alsó -és Felsővidéket, amelyhez Cenk is tartozott.

Hogy örökjogon a Draskovich-család birtokába kerülhessen a terület, egy nagyobb mennyiségű pénzre lett volna szüksége. Mivel Draskovich ezt megfizetni nem tudta, így Széchenyi György I., akkori gazdag győri püspökhöz fordult, hogy készpénzért elzalogosítaná-e neki a birtokok egy részét. A létrejött egyezség (1678) után Széchenyi György érsek, valamint testvére és gyermekei harmadízíglén birtokolhatták a javakat. A Széchenyi-családra véglegesen csak utódja, Széchenyi György II. révén szállt át a vagyon 1711-ben, amely lehetőséget adott arra, hogy a család a magyarországi főnemesek közé emelkedjen.

Széchenyi Ferenc gróf birtokossága idején, 1781-ben lett Cenk a birtokok központja, amikor a gróf udvartartása Horpácsról a kastélyba költözött.

A Cenkre összpontosított hatalmas könyv, térkép és érme gyűjteményét gróf Széchenyi Ferenc felajánlotta nemzetének, létrehozva és megalapítva ezzel a Magyar Nemzeti Múzeumot, és az ő nevét viselő Országos Széchenyi Könyvtárat.

Gróf Széchenyi Ferenc még életében megosztotta javait, Cenket István örökölte.

Településünk neve az elmúlt két évszázadban összeforrott a Széchenyi családdal. Itt élt és itt nyugszik Széchenyi Ferenc gróf, a Magyar Nemzeti Múzeum megalapítója és fia, gróf Széchenyi István, a reformkor kiemelkedő politikusa, Kossuth Lajos szavaival "a legnagyobb magyar". Ezt az örökséget őrzik a községünkben fellelhető Széchenyi emlékhelyek.

Nagycenk két területével is része a Világörökségnek. A bírálók az épített környezet egysége és harmóniája vizsgálatánál a *nagycenki Széchenyi kastélyt* és az azt körülvevő *parkot*, valamint a Fertő-tájjal összekötő kapcsot jelentő *Hársfa-sort* és *környékét* találták alkalmasnak arra, hogy bevonják a világörökség védelme alá, a Fertő-táj Világörökség részeként.

III.2. Természeti adottságok, földrajzi elhelyezkedés

Nagycenk a nyugat-magyarországi peremvidék Sopron-Vasi-síkságán helyezkedik el. A határ dél-nyugati rész dombos és a Soproni-hegység nyúlványához kapcsolódik, (legmagasabb

pontja a Dombháti dűlő 234 m tszf.), a keleti része már síkság, alföldies jellegű. Legalacsonyabb része az Ikva és az Arany-patak völgye. Ez utóbbiban helyezkedik el a község, ezért is hívták hajdan Gödörckenek.

Földrajzi elhelyezkedés: Bécstől 60, Pozsonytól 90 km-re, a határ menti Sopron városától mindössze 12 km-re fekszik a község, a 84. sz. és a 85. sz. főközlekedési utak találkozásánál. A két főútvonalon kívül, a GySEV által üzemeltetett Sopron – Szombathely – Szentgotthárd vasútvonalon is megközelíthető településünk. Lakóinak száma 1900 fő.

III.3. Épített környezet

Településünk neve az elmúlt két évszázadban összeforrott a Széchenyi családdal. Ezt az örökséget őrzik a községünkben fellelhető Széchenyi emlékhelyek.

Széchenyi-kastély

- Széchenyi István Emlékkiállítás

A Széchenyi-kastélyt az őrépületekkel védett kovácsoltvas kapun, a francia kerten keresztül érdemes megközelíteni. A toscan oszlopos erkéllyel és a család címerével díszített épület visszafogottsága ellenére az egyik legszebb vidéki kastély. Az itt helyet kapott *Széchenyi István Emlékmúzeum* több intézmény anyagából rendezett kiállítása a legnagyobb az országban, amely egy történelmi személynek állít emléket.

A múzeumban gróf Széchenyi István életútját, életművét, közéleti és országépítő munkásságát kísérelhetjük nyomon.

A földszinten megtekinthetjük pl. **Széchenyi miniszteri dolgozószobájának** berendezését és a Legnagyobb Magyar halálakor viselt ruháit.

Az emeleten kapott helyet pl. a **folyamszabályozásokkal** (Duna, Tisza), a **közlekedésfejlesztéssel** (gőzhajózás, vasút), az **úthálózat korszerűsítésével**, megépítésével, a mezőgazdaság és a lótenyésztés megújításával kapcsolatos tárgyi és képi anyag.

Az épület kereszt szárnyában, a Széchenyi- szárny emeletén az Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum anyaga, "A magyar ipar Széchenyitől a XX. századig" című kiállítás látható.

- Nyugat-Magyarországi Egyetem Széchenyi István Nagycenki Lovasképzési Központ

A kastély keleti szárnyában, - amely otthona volt egykor Széchenyi cenki ménésének- kapott helyet a Nyugat-magyarországi Egyetem Széchenyi István Nagycenki Lovasképzési Központja. A lovasistállók mellett a kocsiszínekben a Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum hintó, a helységekben a Mezőgazdasági Múzeum kép és saját értékeket bemutató dísznyereg, erdészeti lovas eszközök és a lovas versenyekről emlékkiállításokat, lovas pályákat, a lótenyésztés korszerű munkarendszereit, a kovácsműhelyt tekinthetjük meg. Az **utolsó állami méntelep**ként, annak hagyományait őrző tenyészmének bemutatása és a bértartott lovak külön értéket és élményt jelentenek.

Mauzóleum

A Széchenyi-család sírhelye a Széchenyi Mauzóleum -amely a községi temető közepén áll - a magyarság kegyeletének egyik legszentebb zarándokhelye.

A mauzóleum két részből áll: egy ovális alaprajzú barokk kápolnából, amelyet Barkóczy Zsuzsanna (Széchenyi Antal özvegye) építtetett 1778-ban, a temető megnyitásával egyidőben.

Az alatta lévő kriptá bal oldalán nyugszik feliratos sírkő mögött Széchenyi István és felesége, Seilern Crestentia.

A másik részt a téglalap alapú klasszicista előcsarnokot 1806-1810 között emeltette Széchenyi Ferenc, kastélyának átépítőjével, Ringer Józseffel. A görögös homlokzat közepén két dór oszlop között nyílik a bejárat. A klasszicista előcsarnok alatti, kereszt alapú folyosó sírkamráiban 47 Széchenyi leszármazott (a grófi familiából) nyugszik. Ugyancsak itt találjuk Széchenyi Pál kalocsai érsek üvegkoporsóját, és közelében azt a vasládát, amelyben Széchenyi István - golyó által kiszakított - koponyacsontját láthatjuk. A temető hátsó traktusában találjuk a Széchenyi család nemzetségi szarkofágját, amelybe Sopronból, Széplakról és Egervárról szállították az ősök csontmaradványait, és temették el 1910-ben. (Itt vannak Széchenyi György és Széchenyi Antal csontjai is)

Templom

Nagycenk község kulturális, történelmi és vallási középpontjában, a Széchenyi-tér dél-nyugati magaslatán áll a Szent Istvánról elnevezett, háromhajós román stílushoz igazodó romantikus plébániatemplom. A kapuzat fölött a Széchenyiek sasok tartotta címere látható, amelyet a család jelmondata vesz körül: "Si Deus pro nobis, quis contra nos" (Ha Isten velünk, ki ellenünk)

Tolnay Antal helyi plébános a régi, középkori templom mennyezetének leszakadása miatt 1859-ben Széchenyihez fordul, aki két hónap elteltével Döblingben fogadta Ybl Miklóst, és megbízta a templom terveinek elkészítésével. Kérte, hogy "... minden cikornyás díszítést kizáró, egyszerű, de mégis elég tágas Isten házá..." építsen, és kikötötte, hogy a torony ne a kapuzat fölé, hanem a templom oldalán épüljön. Széchenyi nagyon siettetette a tervek elkészítését, de halála miatt már nem láthatta azokat. A templom építésének ügyét özvegye és fia vette kézbe. Az építkezés 1860. augusztus 20-án kezdődött, és a templomot 1864. augusztus 20-án szentelték fel. Orgonája Bécsből, Ficzmestertől származik, amely korábban a Kärtnerthor Theater hangszer volt.

Széchenyi-szobor

A mai Széchenyi teret a legnagyobb magyar, gróf Széchenyi István teljes alakos bronzszobra uralja, amely magas, tagolt kőtalapzaton áll. Az egyik leghitelesebb köztéri Széchenyi-szobor alkotója Stróbl Alajos szobrászművész. A szobor talapzatát a család címere díszíti, alatta Széchenyi híres mondása: "Magyarország nem volt, hanem lesz"

Hársfasor

A kastély bejáratával szemben indul a 20 méter széles 2,6 km hosszú, - ma már a világörökség védelme alatt álló - hársfasor. Széchenyi Antal gróf és felesége Barkóczy Zsuzsanna 1754-ben ültette a szép kettős fasort. Eredetileg lovaglóként használták. A több mint 200 év alatt harmadrésze kipusztult. Ültetéskor 645 kislevelű hárs mennyisége mára 461 darabra csökkent. Átlagos magasságuk 16 m körül van. 1975-ben komoly anyagi ráfordítással állagmegóvó és rekonstrukciós munka indult; törzskönyvezés, nyesés, plombálás (kibetonozás), ifjítás, pótlás. Mára azonban bebizonyosodott, hogy ez a beavatkozás nem hozott sikert. Az egyre előrehaladó pusztulás kapcsán 2002-ben drasztikus nyesési munkákat kezdtek, de a környezetvédő szakemberek nem találták jónak ezt a megoldást sem. Csak reménykedni tudunk, hogy egy új eljárással meghosszabbítható a hársfasor élete, a világörökség eme ritkasága.

Széchenyi Béla sírja

A hársfasor végén találjuk a legnagyobb magyar fiának, Széchenyi Bélának és ifjú, szép nejének, Erdődy Hannának gyönyörű síremlékét.

A piros gránitból készült- bronzdomborművekkel díszített- hatalmas szarkofágot Béla gróf emelte, a 27 évesen, kislánya születésekor elhunyt hitvese számára. Széchenyi Béla grófot, 46 évi özvegység után, 1918-ban temették hőn szeretett neje mellé. Sírfeliratukon ez áll: " Legyenek oly boldogok a túlvilágon, amint egymást az életben hőn és hőn szerették."

Kisvasúti skanzen

A Múzeumvasút (*Kastély vá.*) végállomásánál találjuk az Országos Műszaki és Közlekedési Múzeum szabadtéri kiállítását, ahol XX. század eleji kisvasúti mozdonyokat és vagonokat mutatnak be. A bemutatóhely Széchenyi Istvánnak állít emléket, aki a magyar vasútfejlesztésben óriási szerepet játszott.

Múzeumvasút

A nagycenki Széchenyi-kastély közelében a Győr-Sopron-Ebenfurti Vasút (GYSEV) kezdeményezésére 1972-ben megépült a Közlekedési Múzeum 760 mm nyomtávolságú gőzüzemű múzeumvasútja, a Széchenyi Múzeumvasút. A vasutat a GYSEV Zrt. üzemelteti, a szolgálatot gyermekvasutasok látják el. A gőzmozdony és a vonatszerelvény a század elején, a 2003-ban beszerzett dízelmozdony 1950-ben épült. A Múzeumvasút vonala mindössze 3600 m hosszú, de minden korosztálynak kellemes kikapcsolódást nyújt.

Világörökség

Nagycenk két területével is része a Világörökségnek. A bírálók az épített környezet egysége és harmóniája vizsgálatánál a *nagycenki Széchenyi kastélyt* és az azt körülvevő *parkot*, valamint a Fertő-tájjal összekötő kapcsot jelentő *Hársfasort és környékét* találták alkalmasnak arra, hogy bevonják a világörökség védelme alá, a Fertő-táj Világörökség részeként.

A Fertő-tavat - amely Magyarország legnagyobb kiterjedésű nádasával rendelkezik, bár a tónak csak egynegyed része tartozik hazánkhoz - az UNESCO egyedi természeti értékei miatt bioszféra rezervátummá nyilvánította, mint a kontinens legnagyobb sós vizű tavát, az eurázsiai sztyeppe- tavak legnyugatibb képviselőjét. A Fertő-táj növényvilágának különlegessége abban rejlik, hogy itt egymás közelében élnek eltérő környezeti adottságokat igénylő növények. (Pl: a hegy hírnöke a szívlevelű gubóvirág (Sopron, Bécsi domb) és a sztyeppréteket idéző leánykökörccsin)

A világörökségi címet elnyert Széchenyi-kastély parkja is sok növénykülönlegességet rejt. A 200 évesnél idősebb platánok, az egzotikus kaliforniai mamutfenyő, és a többi, távoli tájakról idehozott faféleségek sok madárnak és egyéb kis állatnak adnak menedéket. Szakemberek szerint, 20-25 féle madárfajt lehet megfigyelni a fák között.

A Széchenyi örökség mellett további, civil, illetve magánkezdeményezések révén létrejött kulturális terek, helyszínek gazdagítják Nagycenk közművelődési palettáját.

Történelmi emlékhely

2011. november 7-én elfogadta a Parlament a kulturális örökség védelméről szóló törvény módosítását, amely bevezette a nemzeti és történelmi emlékhelyek fogalmát.

Az országnak olyan szimbólumok kellene, melyekre minden magyar büszkén tekint, mindenki által elérhetőek és identitásképző mivoltuk általánosan elfogadott. A nemzeti és

történelmi emlékhelyek országos szintű listázása, nyilvántartása és gondozása elősegíti e cél megvalósulását, hiszen olyan helyszínek védelméről van szó, melyek központi szerepe vitathatatlan a magyarság önképében.

A **történelmi emlékhelyek** kategóriája olyan kiemelkedő jelentőségű épített vagy természeti helyszínek, amelyek nemzetünk, vagy valamely hazánkban élő nemzetiség történelmében meghatározó jelentőséggel bírnak, ahol az ország politikai vagy kulturális életét befolyásoló és ezért megemlékezésre alkalmas intézkedések történtek. Az elfogadott törvény 36 történelmi emlékhelyet határoz meg, többek között: az esztergomi várat, a **nagycenki Széchenyi-kastélyt** és a szegedi Dóm teret.

"Öreg Bükk" Ökoturisztikai Rekreációs Park /Szoborpark/

A Nagycenk Beszélő Kőemlékei Alapítvány által létrehozott park. A korábban Nagycenk közterületein felállított, a háborúban megrongálódott, eltűnt szobrokat felkutatták, restaurálták, felújították, és méltó környezetben tárják a nagyközönség elé.

Régi mesterségek szerszámkiállítása

Gráf Gyula nagycenki asztalos mester kiállítása.

A műhelyből átalakított múzeum négy, lassan feledésbe merülő mesterség szerszámait mutatja be: ács, cipész, bográn, kádár.

Horváth és Lukács Galéria

Jelentős gyűjtemény és művészeti kezdeményezés is egyben. A kortárs magyar képzőművészet meghatározó alakjainak alkotásait tartalmazza, ezen belül is külön figyelemmel kezelve a szűkebb környék, a "provincia" művészeit. A gyűjtemény darabjai, a kiállító művészek egyaránt garantálják a magas művészi színvonalat.

III.4. Közművelődési intézményrendszer

A község közművelődési tevékenységeinek elvégzésére az önkormányzat nem működtet önálló intézményt. A kulturális, közművelődési feladatokat az önkormányzat és intézményei látják el. A legfőbb szerep ebben az általános iskolának jut, amely a községi, állami ünnepek állandó szervezője és lebonyolítója. Az óvoda is aktívan részt vesz a közösségi rendezvényekben, valamint a polgármesteri hivatal dolgozói is tevékenyen segítik a kulturális események szervezését.

A polgármesteri hivatalban közművelődéssel foglalkozó munkatárs, álláshely nincs, a kulturális, turisztikai feladatok szervezését, koordinálását az alpolgármester végzi.

Könyvtár: A Községházán működik a Megyei Könyvtár fiókinstitúciónaként, a mozgó könyvtári rendszerben.

III.5. Civil szervezetek

A civil társadalom erősítése, a szabadidő felhasználás új formáinak ösztönzése a koncepció alapvető célja. A meglévő kisközösségek támogatása mellett ösztönözni kell újak megalakulását és működését.

Nagycenken működő civil szervezetek:

- Nagycenkért Alapítvány
- Nagycenk Fejlődéséért Közhasznú Egyesület
- Nagycenk Beszélő Kőemlékei Alapítvány
- „Czenki” Hársfa Néptáncegyület
- Nagycenki Sportegyesület
- Önkéntes Tűzoltó Egyesület
- Önkéntes Polgárőr Egyesület
- Nagycenki Iparos Kör
- Nagycenki Honismereti Kör
- Friends Of Europe Nagycenk
- SMAFC Lovas Szakosztály

III.6. Intézmények, vállalkozások

Nagycenken számos jelentős intézmény és vállalkozás van jelen és/vagy működik együtt az Önkormányzattal, munkálkodik a kultúra fejlesztésén.

- Magyar Köztársaság Országgyűlése
- Magyar Tudományos Akadémia
- Nyugat-magyarországi Egyetem
- Nemzeti Múzeum
- Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum
- Mezőgazdasági Múzeum
- NYME Erdészeti Múzeum
- GYSEV Zrt.
- TAEG Zrt.
- Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság

III.7. Hitélet, vallásgyakorlás

A településen túlnyomó többségben vannak a római katolikus vallásúak. A vallást gyakorlók számáról pontos számadat nincs. A kapcsolat az egyházzal az átlagosnál sokkal jobb. A formális és informális kapcsolat folyamatosan működik. A Széchenyi Mauzóleum fenntartója a katolikus egyház.

III.8. Hagyományok, kulturális rendezvények

- Széchenyi Istvánnal kapcsolatos megemlékezések
- Egyházi, történelmi és társadalmi ünnepekről történő megemlékezések
- Múzeumok éjszakája
- Kutatók éjszakája
- Oktatással, kutatással, továbbképzéssel kapcsolatos rendezvények
- MTA Tudomány Ünnepe
- Művészeti Napok
- Szüreti Napok
- Nagycenkről elszármazottak találkozója
- Lovas rendezvények, versenyek
- Gyermeknap
- Szent György napi vásár
- Adventi vásár

- „Czenki” Hársfa Néptánc Fesztivál
- Idősek napja
- Falukarácsony
- Nagycenki füzetek
- Kiállítások, tárlatok (Széchenyi kastély, Horváth és Lukács Galéria)

IV. Állapotelemzés – Kulturális SWOT analízis

Erősségek

- Történelmi múlt, épített örökség
- A Széchenyi név, országos ismertség, kitűnő kapcsolati tőke
- Világörökségi, történelmi emlékhely cím
- Stabil önkormányzati működés
- Jó földrajzi elhelyezkedés
- Aktív civil szféra
- Együttműködő intézmények és vállalkozások
- Jó együttműködés a nevelési-oktatási intézményekkel
- Kiváló nemzetközi kapcsolatok (EU Charta)
- Elkötelezett, lelkes szakemberek közösségi munkája

Gyengeségek

- Kulturális, közművelődési, turisztikai koncepció hiánya
- Közművelődési intézmény, kulturális tér (közösségi tér) hiánya
- Humán erőforrás problémái
- Széchenyi emlékhelyek tagoltsága a fenntartás, működtetés tekintetében
- Az emlékhelyek közötti folyamatos és érdemi együttműködés hiánya
- Szervezett turisztikai információs rendszer hiánya
- A település látnivalóit nem „turisztikai csomagként” kínáljuk, hanem esetleges módon, külön-külön
- Egységes, közös marketing és PR hiánya
- Az önkormányzat és a kulturális, turisztikai helyszínek közötti információ-áramlás hiányosságai
- A település kapcsolata, részvétele a kistérség kulturális rendezvényein, projektjeiben

Lehetőségek

- Széchenyi István szellemiségére épülő kiemelt rendezvények bővítése, erősítése
- Az intézményekkel, vállalkozásokkal, civilekkel közösen közművelődési koncepció kidolgozása
- Közösségi tér létrehozása, kialakítása
- Az önkormányzatnál közművelődésért felelős személy alkalmazása
- Regionális és országos szervezetekkel, intézményekkel jó együttműködés kiépítése
- Az önkormányzat szerepvállalása a Széchenyi emlékhelyek (Emlékkiállítás) működtetésében
- Hatékony, átgondolt, professzionális marketing alkalmazása
- Hatékony, együttműködő intézményi kapcsolatrendszer kialakítása a településen
- Hatékony, együttműködő intézményi kapcsolatrendszer kialakítása a környező települések kulturális helyszíneivel (Sopron, Fertőd, Hegykő, Fertő-táj, Fertő-Hanság Nemzeti Park)
- Információs pontok létesítése a településen
- Turizmusban rejlő lehetőségek kihasználása, szervezett turizmus, a település látnivalóinak rendszerbe szervezett, egységes „értékesítése”
- Kulturális projektek kidolgozása
- Kulturális attrakciók, tematikus fesztiválok szervezése
- Pályázati lehetőségek jobb kihasználása

- Kistérségi kapcsolatok élénkítése, közös kulturális projektek életre hívása, részvétel a térség kulturális attrakcióiban
- Falumúzeum létrehozása a kastély közelében

Veszélyek

- „Ad hoc” alapon működő kulturális élet, szervezetlenség, alacsony minőség
- A civil szféra szervezetlensége, aktivitásának csökkenése megfelelő infrastruktúra hiányában
- Az önkormányzat továbbra sem lesz képes érdemben tenni a Széchenyi kultusz, emlékhelyek felvirágoztatásáért
- •Egymástól elszigetelődő, alacsony hatékonysággal működő intézmények
- •Kihasztnátlan lehetőségek a turizmusban
- Nem sikerül a PR és marketing erősítése
- •21. századi technikai lehetőségeket nem sikerül kihasználni
- kitörési lehetőségek elszalasztása, ami az önkéntes aktivitás visszaesését vonhatja maga után
- Források hiányában fejlesztések, elképzelések nem valósulnak meg

Összegzés

Nagycenk jelentős történelmi múltja, országos ismertsége, földrajzi elhelyezkedése, erős helyi társadalma kiváló alapot nyújtanak a község kulturális életéhez. Az önkormányzat a nevelési-oktatási intézményekkel és civil szervezetekkel együttműködve végzi a törvény által előírt kötelező közművelődési feladatokat, biztosítja a település lakóinak a közművelődéshez való hozzáférést.

Az Önkormányzat eltökélt célja, hogy minden eszközzel tovább növelje a település vonzerejét, összefogva és rendszerbe szervezve a Széchenyi örökségre épülő turisztikai, kulturális tevékenységeket.

Az Önkormányzat erkölcsileg és anyagilag is támogatja a civil kezdeményezéseket, hagyományőrző, kulturális rendezvényeket.

Kulturális, közművelődési területen tervezi megfelelő szakképesítésű munkatárs foglalkoztatását, ezzel is segítve a település kulturális életének mennyiségi és minőségi javulását, rendszerbe szerveződését.

Az Önkormányzat törekszik egy közösségi tér (közösségi ház) létrehozására Nagycenken, - elsősorban pályázati forrásokból – elősegítve ezzel a civil szféra működését, fejlődését.

Az Önkormányzat a Széchenyi kastély közelében Falumúzeum létrehozását tervezi, ahol a helytörténeti emlékek összegyűjtése, rendszerezett kiállítása valósulhat meg. Értékmentés, értékörzés, értékközvetítés, ezeken keresztül a közművelődés, a civil szféra élénkítése a cél itt is.

A Széchenyi emlékhelyek tekintetében az esetleges fenntartói szerepvállalás révén a település kulturális, közművelődési szerepét erősíteni igyekszik, regionális, sőt, nemzeti szellemi központ létrehozására törekedve. A fenntartói szereptől függetlenül pedig igyekszik mindent megtenni, a szükséges koordinációs, kezdeményező szerepet felvállalni azért, hogy a turisztikai látványosságok, attrakciók rendszerbe szerveződjenek.

Civil szervezetek bevonásával a nemzetközi kapcsolatok további kiszélesítésével, kiaknázásával az országhatárokon átnyúló kulturális kapcsolatokat igyekszik erősíteni.

Mindezt azonban csak hatékony marketing és PR munkával lehet elérni. Az információs technológia, a kor adta lehetőségeket ki kell használni. (színvonalas honlap, facebook, helyi média, folyamatos jelenlét a regionális, országos médiában, átgondolt és felépített reklámtevékenység, egységes arculat kialakítása)

A célok elérésében szükség van hatékonyan együttműködő intézményrendszerre, valamint a kulturális javakhoz való hozzáférés bővítésére.

Ehhez biztosítani kell a forrásokat, egyrészt a település költségvetésében, másrészt új lehetőségek, pályázatok, támogatások, a civil- és privát szférával való együttműködés módjainak feltárásával.

V. Nagycenk kulturális stratégiai célkitűzései

A település kulturális életének helyzetelemzése, az Önkormányzat által kiemelten kezelt feladatok, és a SWOT analízis eredményeinek figyelembevételével kell kialakítani a stratégiai célkitűzéseket, melyek a következők:

- Nagycenk tárgyi, szellemi értékeinek megőrzése, új értékek teremtése
- A múlt emlékeinek gondozása, hagyományainak ápolása
- A település jól azonosítható kulturális imázsának kialakítása
- Civil kezdeményezések, hagyományőrző, kulturális rendezvények további támogatása
- A helyi kultúra, közművelődés szervezési struktúrájának átalakítása – humán erőforrás fejlesztés
- Közösségi tér létrehozása
- Falumúzeum létrehozása
- Az önkormányzat szerepvállalása a Széchenyi emlékhelyek (Emlékkiállítás) működtetésében
- Növelni a település vonzerejét, összefogni és rendszerbe szervezni a Széchenyi örökségre épülő turisztikai, kulturális tevékenységeket.
- Hatékony és tudatos kulturális marketing PR tevékenység.
- Egyedi projektek kidolgozása, megvalósítása
- Kulturális szolgáltatások minőségének javítása, a színvonal folyamatos emelése
- Regionális és országos szervezetekkel, intézményekkel jó együttműködés kiépítése
- Hatékony, együttműködő intézményi kapcsolatrendszerek kialakítása
- Információs pontok létesítése a településen
- Kulturális projektek kidolgozása
- Kulturális attrakciók, tematikus fesztiválok szervezése
- Pályázati lehetőségek jobb kihasználása
- Kistérségi kapcsolatok élénkítése, közös kulturális projektek életre hívása, részvétel a térség kulturális attrakcióiban
- Nemzetközi kapcsolatok további kiszélesítése, kiaknázása, ezáltal az országhatárokon átnyúló kulturális kapcsolatok erősítése.

VI. Az önkormányzat által kiemelten kezelt kulturális területek

Hagyományápolás

A község múltja megkívánja, hogy a hagyományápolás elsődleges kulturális feladattá, küldetéssé váljon, melynek bázisát a létrejövő Falumúzeum jelenti.

Területei:

- a **tárgyi kultúra** gyűjtése, szakszerű feldolgozása és bemutatása,
- az **irodalom** helyi hagyományainak ápolása, a településhez kötődő alkotók emlékének elevenen tartása,
- a **képző- és iparművészetek** területén a településhez kötődő alkotók életművének megismertetése,
- a településhez kötődő alkotó művészekre a figyelemfelkeltés, a bemutatkozás lehetőségének biztosítása, emléküik ápolása,
- a **nemzeti, nemzetiségi kultúra** helyi örökségének védelme, a továbbélést szolgáló formák, szokások, hagyományok elevenen tartása.

Hivatásos művészeti tevékenység

- A település kulturális életének gazdagodása igényli a Nagycenkhez közvetve kötődő professzionális művészegyüttesek munkájának támogatását fellépési lehetőséget biztosítva számukra
- Törekedni kell, hogy színvonalas, professzionális művészek, művészeti csoportok bemutatkozási lehetőséget kapjanak.
- A képző- és iparművészetek területén professzionális művészeknek bemutatkozási lehetőséget biztosítani.
- Támogatni kell a településen élő, a településhez kötődő írók, művészek alkotómunkáját. A település művészeti és kulturális életének tervezésébe, fejlesztésébe be kell vonni a jelenleg közöttünk élő írókat, művészeket.

Amatőr művészeti tevékenység

Az amatőr művészeti csoportok munkája fontos egy település életében. Megalakulásukat, működésüket támogatva, bemutatkozási lehetőségeket felkutatva és biztosítva erősödik a helyi társadalom.

Rendezvények

A település életében hagyományosnak nevezhető rendezvények, melyekhez a település neve

- Nagycenk – kötődik.
- Széchenyi Istvánnal kapcsolatos megemlékezések
- Egyházi, történelmi és társadalmi ünnepekről történő megemlékezések
- Múzeumok éjszakája
- Kutatók éjszakája
- Oktatással, kutatással, továbbképzéssel kapcsolatos rendezvények
- MTA Tudomány Ünnepe
- Művészeti Napok
- Szüreti Napok
- Nagycenk-ről elszármazottak találkozója
- Lovas rendezvények, versenyek
- Gyermeknap
- Szent György napi vásár
- Adventi vásár
- „Czenki” Hársfa Néptánc Fesztivál
- Idősek napja
- Falukarácsony
- Kiállítások, tárlatok (Széchenyi kastély, Horváth és Lukács Galéria)

Új kulturális attrakciók, tematikus fesztiválok létrehozása

Ösztönözni, támogatni, kezdeményezni kell színvonalas, a korábbiakban nem létezett, új kulturális rendezvények, események létrejöttét a településen.

Díjak, elismerések

- A település kulturális életében kiemelkedő szerepet betöltő, vállaló személyek, szervezetek munkáját az Önkormányzatnak formálisan is el kell ismernie, jutalmaznia.

Együttműködés

A kulturális koncepció végrehajtása, a célok elérése érdekében az Önkormányzat a saját intézményein túl

- Regionális, országos kulturális, tudományos szervezetekkel, intézményekkel, vállalkozásokkal
- önszerveződő közösségekkel

- a civil társadalom szereplőivel
- kulturális tevékenységet folytató gazdasági társaságokkal kíván kialakítani olyan két-, és többoldalú együttműködési formákat, amelyek valamennyi közreműködő fél számára megvalósítható, szakmailag elfogadható projekteket eredményeznek.

VII. Finanszírozás

A forrásoknak a feladatokhoz rendelése. Alapvető cél a finanszírozásban az állandóság, a kiszámíthatóság, a település kulturális életének és értékeinek határozott, innovatív szemléletű megszervezése, újratereemtése, mecenatúrája. Ez teremt szakmai biztosítékot arra, hogy az Önkormányzat kulturális célú ráfordításai áttekinthető és tervszerű módon, ellenőrizhető és hatékony formában a Képviselő-testület által elfogadott koncepció végrehajtását szolgálják.

A kulturális tevékenység finanszírozásának forrásai:

- állami forrás - normatív támogatás

A központi költségvetés a településen élők arányában támogatja a települési kulturális tevékenységeket

- önkormányzati forrás (intézményi finanszírozás, civil szervezetek működési támogatása, ezen felül külön támogatási alap a civil szervezetek számára – Széchenyi alap)
- kulturális alap - költségvetési forrás elkülönítése révén valósulna meg az éves költségvetésben rögzítve, az önkormányzat likviditásának függvényében a koncepció stratégiai projektjeinek és operatív feladatainak megvalósításához.
- pályázati források
- magántőke bevonása – alapítványok, kulturális és egyéb vállalkozások

VIII. Összegzés

Nagyecenk nemzeti kegyhely, a világörökség része, történelmi emlékhely, a Vidéki Települések Európai Chartáján keresztül pedig az egész Európai Unióban képviseli Magyarországot.

Önkormányzatunk eltökélt célja, hogy minden eszközzel tovább növelje a település vonzerejét, összefogja és rendszerbe szervezze a Széchenyi örökségre épülő turisztikai, kulturális tevékenységeket. Szeretnénk megfelelni a magunk által is támasztott elvárásoknak, hogy joggal mondhassuk azt, amit a települést bemutató kis füzetecske címéül választottunk: Nagyecenk – a magyar Mekka.